

SAVAŞIN BUKALEMUN DOĞASI: “DÜŞÜK YOĞUNLUKLU ÇATIŞMA” ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Ali Gök*

Özet

Günümüzde yeni nesil savaş çalışmalarının bilinen isimlerinden Martin Van Creveld ve William S. Lind gibi yazarlar düşük yoğunluklu çatışmaların eski nesil savaşlardan farklı bir yapıya sahip olduğunu ve Clausewitz’in savaş teorisinin kesin bir biçimde sona erdiğini, düşük yoğunluklu çatışmaları (DYÇ) anlamada yerinin olmadığını belirtmektedirler. Bu çıkarım dikkate almaya değer olmakla birlikte, DYÇ gibi yeni nesil savaş çalışmalarının açıklamaya çalıştığı kavramlar Clausewitz’in teorisine göre yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir. DYÇ eski nesil savaşlardan farklı bir yapıya sahiptir. Ancak bu yapı Clausewitz’in savaş teorisi içinde de anlaşılabilir. Her ne kadar savaşların aktörleri ve yapısı değişikliğe uğrasa da uluslararası sistemin dönüşümü Clausewitz yaklaşımlarının ötesine geçmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Düşük Yoğunluklu Çatışma (DYÇ), Savaş, Yeni Nesil Savaş, Clausewitz, Clausewitz Üçlemesi.

THE “CHAMELEON” NATURE OF WARFARE: “AN ASSESSMENT ON LOW INTENSITY CONFLICT

Abstract

Today, writers such as Martin Van Creveld and William S. Lind, the well known names of the new generation of war studies, point out that low intensity conflicts have a different structure from the old generation warfare, and Clausewitz’s war theory has definitively come to an end and inadequate to explain low intensity conflicts. Although this inference being worth considering, the concepts that the next generation of warfare efforts trying to explain such as low intensity conflict, need to be reassessed according to Clausewitz’s theory. Low intensity conflict has a different structure than the old generation warfare. However, this structure can also be understood in Clausewitz’s theory of war. Although the actors and structure of wars have changed, the transformation of the international system has not gone beyond the Clausewitz approach.

Keywords: Low Intensity Conflict, Warfare, New Generation of War, Clausewitz, Clausewitz’s Concept of the Trinity.

Giriş

Devletler Soğuk Savaşın bitimine kadar konvansiyonel çatışmalarla mücadele etmek üzerine güvenlik stratejileri geliştirdiklerinden, Soğuk Savaş sonrasında ortaya çıkan DYÇ için teorik ve taktik anlamda yeterli düzeye erişebilmekte zorlanmışlardır. Yakın zamanda en kapsamlı ve en uzun süreli düşük yoğunluklu çatışması Türkiye tarafından PKK terör örgütüne karşı gerçekleştirilmiş olmasına rağmen, Türkiye’de DYÇ üzerine akademik çalışmalar sınırlıdır. DYÇ üzerine doktora ve yüksek lisans düzeyindeki tez çalışmaları incelendiğinde; Türkiye’de bu konu üzerine 3’ü yüksek lisans ve 2’si doktora olmak üzere toplamda 5 çalışma yapıldığı görülmektedir. Harp Akademileri SAREN bünyesinde hazırlanan M. Can Kasapoğlu’nun “Düşük Yoğunluklu Çatışmalarda Konvansiyonel Güçlerin Kullanılması: 1991 – 1999 Türk Silahlı Kuvvetleri Örneği” ve Kara Harp Okulu SAVBEN bünyesinde hazırlanan Kıvılcım

* Gaziantep Üniversitesi İlahiyat İ.B.F. Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Görevlisi; Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, aligok86@gmail.com

Romya Bilgin'in "Savaş Analizinde Clausewitz'in Esas Üçlemesi: Afganistan'da Taliban Kalkışması Örneği" adlı doktora tezleri öne çıkan eserler olarak dikkat çekmektedirler. Bu çalışmaların teorik çerçevelerini Clausewitz üzerine kurdukları, günümüz savaşlarını ve düşük yoğunluklu çatışmaları Clausewitz'i ele alarak açıklamaya çalıştıkları görülmektedir.

Türkiye'de DYÇ üzerine yazılan makaleler ve kitaplar incelendiğinde ise, Ümit Özdağ, Sait Yılmaz, Ergüder Toptaş, Tanju Akad ve Mehmet Ali Kışlalı gibi belirli yazarların bu konu üzerine çalıştıkları görülmektedir. Bahsi geçen yazarların eserlerinde düşük yoğunluklu çatışmaların teorik çerçevesi ortaya koymaya çalışılmış ve bu doğrultuda da Clausewitz'e kısaca değinilmiştir. Türkçe literatürde bu alanda ciddi bir eksiklik göze çarpmaktadır. DYÇ konusuna genellikle emekli askerlerin eserlerinde ya da askeri talimnamelerde rastlamak mümkündür. Ayrıca bugüne kadar yapılan çalışmalar durum tespitinden öteye gidememiş ve bu nedenle de herhangi bir model ortaya konmamıştır.

Bu nedenle makalenin temel amacı Clausewitz üçlemesinin düşük yoğunluklu çatışmaları anlamadaki açıklayıcı gücünün ortaya konmasıdır. Bu doğrultuda, Clausewitz'in ortaya koyduğu üçlemesi, günümüz savaşlarının temel yapısı olan düşük yoğunluklu çatışmaları açıklayabilmekte midir? sorusu makalede incelenmektedir. Bu doğrultuda öncelikle savaş ve çatışma kavramları açıklanmış ve bu konudaki çalışmaların gelişimi ele alınmıştır. Daha sonra Clausewitz'in savaş yaklaşımı ve üçlemesi incelenerek günümüz savaş çalışmalarında Clausewitz'in konumu tartışılmıştır. DYÇ ile ilgili literatürdeki araştırmalara yer verilerek, literatür analizinden sonra DYÇ özellikleri üzerinde durulmuştur.

Savaşın Bukalemun Doğası

Savaş nedir? Savaşı diğer şiddet türlerinden ayıran özellikleri nelerdir? Savaşı konu alan akademik çalışmaların çoğunlukla yaklaşımlarının birbirini bütünleyen bir yapı arz etmediği görülmektedir. Bu durum, kavramın kuramsal bir bütünlük içinde incelenmesini zorlaştırmakta, terimin yanlış bir şekilde kavramsallaştırılmasına ve yorumlanmasına sebebiyet vermektedir (Varlık, 2013: 114).

Bu konuya yönelik literatür incelendiğinde; Clausewitz, savaşı "düşmanı irademize kabule zorlamak için bir kuvvet kullanımı olarak tanımlamıştır" (Clausewitz, 2015:30). Heywood ise; "siyasal gruplar arasında yaşanan bir çatışma türü ve silahlı mücadele durumu" olarak tanımlamaktadır. Belirli bir ülke ya da kaynak üzerinde yürütülen devletlerarası savaşlar en eski savaş çeşidi olarak görüldüğü için genelde bu siyasal gruplar devletler olmuştur. Bununla birlikte devlet dışı (terör örgütleri, gerilla, direniş ve ulusal kurtuluş hareketleri vb. gibi) aktörlerin son yıllarda savaşa dahil olmasıyla savaşların niteliği değişmekte ve devletlerarası savaşlara çok rastlanılmamaktadır (Heywood, 2013: 292). Hukukçu Hugo Grotius'a göre savaş, "uyuşmazlıklarını zorlama yollarına başvurarak çözüme çalışanların karşılıklı durumudur." Grotius'un savaş tanımı, savaşın incelenmesi gereken bütün çeşitlerini kapsamaktadır (Grotius, 1967:17). Britannica Ansiklopedisi'nde savaş: "yaygın kullanımı itibarıyla politik gruplar arasında belirli bir sürede ve yoğunlukta devam eden çatışma" olarak ifade edilmektedir (Varlık, 2013: 116).

Savaş kavramının belirleyici özellikleri ise; kuvvet kullanma halinin olması, düşmanca bir tutum ya da eylem içermesi ve hukuki bir durum yaratmasıdır (Karabulut, 2016:295). Ayrıca savaşın diğer bir özelliği, şiddetin bir amaçla ilişkili olmasıdır. Amaca ulaşılmışsa, şiddetin durması gerekmektedir. Burada ana amaç iradenin yerine getirilmesidir. Bu bağlamda savaş,

siyaset alanının yetkileri içinde olan “denetimli şiddet kullanımı” demektir (Oktaç, 2014:22-23). Savaşın temelinde üç ana unsur bulunmaktadır. İlk unsur, en az iki tarafın varlığıdır. Çünkü savaşın doğasında düello yani rekabet vardır ve birbirine düşman olan tarafların bulunması gereklidir. İkinci unsur ise şiddetin varlığıdır. Şiddet içermeyen bir düello ancak uyuşmazlık, kriz, çekişme vb. şekilde adlandırılabilir ancak savaş olarak adlandırılmaz. Üçüncü unsur ise organize insan gruplarının var olmasıdır. Organize insan gruplarının olmaması durumunda kaotik bir ortamda meydana gelen sözgelimi çete kavgalarının dahi savaş olarak kabul edilmesi gerekir ki bu durum uluslararası ilişkilerin konusunu oluşturamaz. Yalçınkaya’ya göre bu üç unsurun çerçevesi siyasettir. Çünkü her savaşın politik bir amacı olmalıdır (Yalçınkaya, 2014: 410).

1993 yılında kurulan Eski Yugoslavya Savaş Suçları Mahkemesine göre savaşın tanımı yapılırken, savaş yerine “silahlı çatışma” ifadesi kullanılmıştır. Silahlı çatışma ifadesinin kullanılması hukuki bir gereklilikten doğmuştur. Bu gerekliliğe tarihsel açıdan bakıldığında, teknolojik yeniliklerin savaş alanlarında insani kayıpların artmasına neden olmuş, bu kayıpların önüne geçebilmek için de savaş hukuku oluşturulmuştur (Yalçınkaya, 2014:273).

Kuvvete başvurmanın devletler için bir hak olduğu algısının hüküm sürdüğü uzun bir dönem boyunca, savaşlar sırasında uyulması gereken kuralları belirleyen “jus in bello” önemli konumda olurken, kuvvete başvurulmasını düzenleyen kurallar olan “jus ad bellum” önemsiz olmuştur. 20. Yüzyıla birlikte kuvvete başvurmanın önce kısıtlandığı sonra da yasaklanmasıyla, “jus ad bellum” önem kazanmış, önce Milletler Cemiyeti Misakı, sonra da 1928 Briand-Kellogg Paketi bu yönde atılan önemli adımlardan olmuştur (Tosun, 2009:90).

Jus in bello Cenevre Sözleşmeleri, jus ad bellum ise Lahey Sözleşmeleri şeklinde adlandırılmaktadır. Lahey Sözleşmeleri savaş hukukunun geçerli olabilmesi adına, savaşın ne zaman başladığını ve ne zaman bittiğini düzenlemiştir. Bu sözleşmeler kapsamında savaşın devletler tarafından ilan edilmesi zorunlu hale gelmiş ve İkinci Dünya Savaşı’na kadar bu kural geçerli olmuştur. İkinci Dünya Savaşı sonrası kuvvet kullanma yasağı (2/4) çerçevesinde savaş ilanı yetkisi 51. Madde meşru müdafaa hakkı hariç devletlerden alınmış ve BM anlaşmasının yedinci bölümü gereği savaş ilan etme yetkisi BM Güvenlik Konseyi’ne verilmiştir. Ancak bu düzenlemeler savaşı engelleyememiş, bu durumda da savaş hukukunun ne zaman ne şekilde uygulanacağı sorunu tekrar tartışma konusu olmuştur. Çünkü devletler meşru müdafaa hakkını kullandıklarını iddia ederek savaşlara müdahil olmuşlardır. Ayrıca aynı dönemdeki bir diğer hukuksal sorun ise savaşlara devlet dışı aktörlerin sıklıkla müdahil olmalarıdır (Yalçınkaya, 2014:273-274). Çünkü devlet dışı aktörlerin hukuksal bağlamda kurallara tabi olup olmayacağı, olacaksa hangi kurallara tabi olacağı sorunu ortaya çıkmıştır.

Savaşın hukuki bağlamı üzerinde ortaya çıkan tüm bu sorunlar jus in bellum’un uygulanmasını zorlaştırmış, bu durum nedeniyle de savaş hukuku ifadesi yerine daha genelleyici bir ifade olan silahlı çatışma hukuku ifadesi kullanılmaya başlanmıştır. Bu durumun hukuksal bir yansıması olarak da savaş ifadesi yerine silahlı çatışma ifadesinin kullanımı daha yaygın hale gelmiştir. Sonuç olarak Eski Yugoslavya Savaş Suçları Mahkemesi’nin silahlı çatışmayla ilgili tanımı şöyledir: “Devletlerarasında silahlı güce başvurulduğunda veya hükümet güçleri ile organize olmuş silahlı gruplar arasında süre giden silahlı çatışma halinde veya bir devletin içinde bulunan silahlı gruplar arasında çatışma meydana geldiğinde oluşan durum silahlı çatışmadır.” Tanıma bakıldığında hukuksal

bağlamda çatışmayı esas aldığı ve çatışan aktörlerin devletler veya devlet dışı aktörler olabileceğini görülmektedir (Yalçınkaya, 2014:273-274).

Savaş kavramı söz konusu olunca aktör olarak ilk önce ordu ve siyasiler akla gelmekte ve bu nedenle savaş teorik olarak askeri bir bilim olarak algılanmaktadır. Peki, halk savaşın neresindedir? Özellikle 20. yüzyılın sonu ve 21. yüzyılın başlarında meydana gelen savaşlar, artık savaş alanlarının halkın yaşadığı yerleri kapsadığını ve bu nedenle de halkın savaşın doğrudan bir aktörü olduğunu göstermiştir. Bu nedenle savaş, teorik olarak sadece askeri bir bilim olarak algılanmamalıdır. İdeal olan barışın gerçekleşebilmesi için savaşın farklı disiplinler tarafından incelenmesine gerek duyulmaktadır (Yalçınkaya, 2010:7).

Bu bağlamda savaş ve çatışma kavramları uzun yıllar uluslararası İlişkiler disiplininde üzerinde çalışılan konular arasında bulunmuş ve bu disiplin çatısı altında birçok akademik çalışmanın temelini teşkil etmiştir.

Bu çalışmalar incelendiğinde; savaşların teknolojik gelişmelere paralel olarak gelişim ve değişim gösterdiği görülmektedir. Devletler teknolojik unsurlardan faydalanarak silah üretmeye başlamış; ok, yay, mızrak ve kılıçla başlayan bu çaba nükleer ve konvansiyonel silahlarla devam etmiş, hatta uzayın savunma amaçlı kullanımına kadar ulaşmıştır.

Soğuk Savaşın bitimine kadar bu silahlanma yarışında genellikle teknoloji ön plana çıkmış ve daha üst teknoloji ürünü silahlara sahip olan taraf mücadeleden genellikle zaferle çıkmıştır. Benzer teknolojik silahları kullanan ve nitelik ile nicelik bakımından birbirine yakın güçteki tarafların mücadelelerinde ise, silahları ve askeri personeli stratejik hedefler doğrultusunda daha iyi kullanan taraf savaşı kazanmıştır. Bu bakımdan tarihsel süreçte düşünürler daha iyi doktrin ve strateji üretme ihtiyacı hissetmiş, bu çabanın neticesinde de savaş stratejileri ve uygulanan doktrinlerde önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Sonuç olarak, gelişim gösteren teknoloji ve strateji savaşın evrimini belirleyen iki önemli etken olmuştur (Gürcan, 2011: 148-149).

Söz konusu etkenler stratejik uygulamaların ötesinde savaşın teorisini de ortaya koymaktadır. Savaşlar, uluslararası ilişkiler sisteminin yarattığı zeminde meydana gelmektedirler. Bu bağlamda uluslararası ilişkilerin bir güçler sistemi olduğu varsayımından hareketle, savaşlar devletlerin birbirleriyle olan ilişkilerinde karşı karşıya kalabilecekleri olasılıklar arasında bulunmaktadır (Oktay, 2014:19).

Yalçınkaya ve Türkeş'in de ifade ettiği gibi realist geleneğin bir tezahürü olarak uluslararası ilişkilerde savaş konusunda devlet temel analiz birimi olarak seçilmekte, "Soğuk Savaş sonrası dönemde tek aktör olma özelliğini yitirmişse de, yine de başlıca aktör olarak varlığını sürdürmektedir" (2008:58-59).

Uluslararası ilişkilerin, savaş teorik bağlamda ele alması bu konuda en eski yazılı eserin sahibi Peloponez Savaşları'nı günümüze aktaran Tukidides ile birlikte olmuştur. Realizmin öncülerinden olan Tukidides'in, fikirleri ile stratejik düşüncenin temellerini attığı kabul edilmektedir. Savaş konusunda bir diğer önemli eser Sun Tzu'nun Savaş Sanatı kitabıdır. Sun Tzu eserinde ordunun sevk ve idaresinin önemi üzerinde durmuş ve stratejik düşünceye önemli katkılar sağlamıştır. Bir diğer düşünür de yine realizmin öncülerinden olan Machiavelli'dir. Machiavelli yaşadığı dönemde meydana gelen savaşların taktiklerini ve askerlik kurumlarını eleştirmiş ve orduların teşkilatlanmasının savaşlar için önemi üzerinde

durmuştur. Birçok siyasi düşünürlerin dolayısıyla teorik yaklaşımların savaş hakkında fikirleri olmuştur. Thomas Hobbes, Rousseau, Immanuel Kant, Hegel sadece bunlardan birkaçıdır (Yalçınkaya, 2014:275).

Ancak savaş üzerine kapsamlı bir teorik tartışmayı başlatan Prusyalı General Carl von Clausewitz¹ olmuştur. Uluslararası ilişkiler bağlamında savaşın teorisini Carl von Clausewitz'in kapsamlı bir şekilde incelediği ve ortaya koyduğu görülmektedir. Clausewitz'in 19. yüzyılda kaleme aldığı "Savaş Üzerine" adlı çalışması bu alanın başyapıtı sayılmakta, önemi düzenli-düzensiz savaşın tabiatı ve yürütülmesiyle ilgili temel konuları tartışmaya almasından kaynaklanmaktadır (Akad, 2015:28-29).

Clausewitz'in ana amacı savaşın niteliğini ortaya koyarak, savaşın nasıl analiz edilebileceğini açıklamaktır. Clausewitz'in savaş yaklaşımına göre, her dönemin kendine özgü savaş tarzları, sınırlayıcı koşulları ve önyargıları bulunmaktadır (Toptaş, 2015:19). Bu yaklaşım neticesinde savaşın geçirdiği evrim anlaşılabilir. Bir devletin siyasi ve toplumsal karakteri, ekonomik yapısı ve jeostratejik konumu, ordusunun yapısını ve savaşların karakterini belirlemektedir (Eslen, 2003:14). Bu durumu Clausewitz savaş bukalemuna benzeterek açıklamaktadır. Clausewitz'e göre savaş, "her somut durumda doğasını biraz değiştirdiği için gerçek bir bukalemun değildir; aynı zamanda genel görünüşüne göre de belirgin eğilimleri bulunan üç yanlı şaşırtıcı bir olaydır" (Clausewitz, 2015:47-48). Bu yaklaşıma göre, Clausewitz'in savaşın niteliği bakımından bukalemunun rengindeki değişime benzettiği görülmektedir (Bilgin, 2015:118).

Clausewitz'e göre savaş, normal hayatın bir parçasıdır. Savaş, "büyük çıkarların kanla çözümlenen çatışmasıdır. Savaş, ciddi bir amaç için ciddi bir araçtır. Savaş, bir şiddet kullanma eylemidir. Savaşın özü, uyuşmaz iki grubun iradelerini karşı tarafa kabul ettirmek amacı ile giriştiği bir çatışmadır." Savaşta en önemli amaç politik amaçtır ve savaşın ana hedefini oluşturmaktadır. Çoğu zamansa elde edildiğinde politik amacı sağlayan hedeflerin seçilmesi gerekir. Bahse konu olan politik amaç; politikanın belirlediği ulusal çıkarların hedeflerine sahip olmaktır. Clausewitz'e göre savaşta, olumlu ve olumsuz iki amaç bulunmaktadır. Devletin ordusunu koruması olumsuz bir amaçtır. Böyle bir durumda amaç, düşman ordu yıpranmaya kadar savaş uzatmaktır. Burada ana hedef iki ordu arasında

¹ Clausewitz 1780 yılında doğmuş, 1792 yılında Prusya ordusuna katılmış ve Fransız devrimci ordularına karşı savaşmıştır. 1801-1803 yılları arasında Berlin Savaş Koleji'nde eğitim görmüştür. 1806 yılında Fransızlara karşı yapılan Jena Seferi'ne katılmış ve Fransızlara tutsak düşmüştür. 1808 yılında Prusya'ya geri dönmüş ve Prusya ordusundaki reformcularla birlikte hareket etmiştir. Prusya Savaş Bakanlığı'nda görev yapan ve Berlin Savaş Akademisi'nde dersler veren Clausewitz 1812 yılında Fransa- Prusya ittifakının gerçekleşmesi üzerine Prusya ordusundan ayrılmış ve Napoleon'a karşı savaşmak için Rus ordusuna katılmıştır. Almanya'daki Fransız işgalinin sona ermesi üzerine Clausewitz Prusya ordusuna geri dönmüş ve sonra Berlin Savaş Koleji'nin yönetiminde görev almıştır. Bu görevinde strateji üzerine çalışmalar gerçekleştirmiş ve Savaş Üzerine adlı önemli eserini yazmaya başlamıştır. Bir süre kıta görevinde bulunan Clausewitz, 1831 yılında kitabını tamamlayamadan hayatını kaybetmiştir. 1832 yılında Clausewitz'in Savaş Üzerine adlı eseri eşi tarafından yayınlanmıştır. Savaş Üzerine, aradan 130 yıl geçmiş olmasına rağmen savaş teorisi üzerine yazılmış en önemli eser olma özelliğini taşımaktadır. Clausewitz'in düşüncelerinden başta Alman askeri düşünce sistemi olmak üzere Marks, Lenin ve Engels gibi düşünürler de etkilenmiştir. Günümüzde ise Clausewitz'in eseri, dünyanın her yerinde hem askerler hem de siyasetler için önemini korumakta ve askeri okullarda okutulmaktadır (Eslen, 2003:213-214 ve Clausewitz, 2015:1).

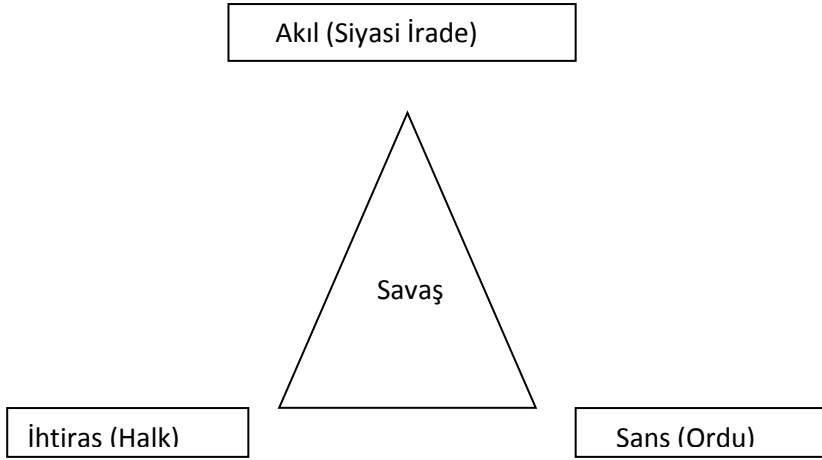

dengeyi sağlanmasındır. Düşman ordularının ortadan kaldırılması ise savaşta güdülecek olumlu amaçların en üst seviyesini teşkil etmektedir (Eslen, 2003:14-17).

“Clausewitz’e göre; düşmanın iradesi kırılmadıkça, yani düşman hükümeti ve müttefikleri barışı kabul etmedikçe ve halk boyun eğmedikçe, düşmanca gerginlik ve düşman unsurlarının etkisi sona ermiş kabul edilemez.” (Clausewitz, 2015:50). Clausewitz’in, düşman kuvvetlerinin yok edilmesinden kastı, düşmanın savaşma iradesinin kırılmasıdır. Çünkü savaş, iradenin düşmana zorla kabul ettirilmesi için kullanılan kuvvet eylemidir ve bu doğrultuda ana hedef, önemli bir moral değer olan düşman iradesinin ortadan kaldırılmasıdır (Eslen, 2003:18).

Clausewitz savaşta üç konuya yoğunlaşmaktadır. Bunlar silahlı kuvvetler, ülke ve düşmanın iradesidir. “Silahlı kuvvetler mutlaka yok edilmelidir, yani artık savaşa devam edemeyecek bir duruma sokulmalıdır. Ülke zapt edilmelidir; çünkü ülkeden yeni bir silahlı kuvvet teşkil edilebilir. Ancak, bunların ikisi de yapılsa bile düşmanın iradesi kırılmadıkça, düşman kuvvetlerinin etkisi sona ermiş kabul edilmez” (Clausewitz, 2015:49-50). Düşman iradesinin ortadan kaldırılmasından kasıt; siyasi otorite ile birlikte halkın ve ordunun yenilgiyi kabul etmesidir (Eslen, 2003:18). Clausewitz’e göre siyasi irade, halk ve ordu üçlemesi savaşın doğasının en temel unsurlarını teşkil etmektedir. Halkı ihtiras yani nefret ve şiddet ile siyasi iradeyi akıl yani siyasi amaçlar kimliği ile, orduyu ise şans yani ihtimal, tahmin, yaratıcı güç, yetenek, cesaret ve karakteri ile özdeşleştirmektedir. Clausewitz’in üçlemesine göre savaşın kazanılması için halk, ordu ve hükümet arasında bir denge bulunmalıdır (Yalçınkaya, 2014:276-277). Clausewitz bu dengeyi şu şekilde açıklamaktadır:

“Savaş belirgin eğilimleri olan üç yanlı şaşırtıcı bir olaydır: Bir yanda doğasının özünü teşkil eden şiddet, doğal ve kör bir içgüdü sayılması gereken kin ve nefret: öte yanda savaşı bağımsız bir ruhsal etkinlik haline getiren olasılık hesapları ve rastlantılar, son olarak da savaşı tamamen akla bağlayan politik araç niteliği. Bu üç yandan birincisi daha çok ulusu, ikincisi daha çok komutanı ve ordusunu, üçüncüsü ise daha çok hükümeti ilgilendirir. Savaşta kışkırtılıp, alevlendirilecek olan ihtirasların halkta zaten bulunuyor olması gerekir, rastlantı olasılıklarda cesaret ve yeteneğin oynayacağı rolün büyüklüğü, küçüklüğü komutanın ve ordunun ayırıcı özelliklerine bağlıdır; fakat politik amaçlar sadece hükümeti ilgilendirir. Tıpkı çeşitli kanunlara benzeyen bu üç eğilim konunun derinliklerine kök salmıştır ve aynı zamanda da değişen boyutlara sahiptir. Bunlardan birini dikkate almayan ve bunların arasında gelişmiş güzel bir ilişki kurmak isteyen bir kuram, derhal gerçekle çelişkiye düşer ki, sırf bu yüzden tüm değerini yitirmiş kabul edilir. O halde görev, teoriyi, sanki üç çekim merkezi arasında bulunuyormuş gibi, bu üç eğilim arasında boşlukta dengede tutmaktır” (Clausewitz, 2015:47-48).

Grafik 1.1. Clausewitz'in Üçlemesinin Klasik Yorumu (Bilgin ve Türedi, 2015:141).

Özetle, Clausewitz üçlemesi klasik yorumda ele alındığında, esas üçleme ihtiras, akıl ve şans unsurlarından oluşmakta; ikincil üçleme ise esas üçlemeye bağlı olarak halk, siyasi irade ve ordudan oluşmaktadır. Esas üçlemedeki unsurlar, ikincil üçlemedeki unsurlarla bir araya gelerek üçlemenin bütünsel parçalarını oluşturmaktadırlar. Bu bağlamda üçlemedeki unsurlar arasındaki ilişkiler yukarıdaki grafik 1.1'de belirtildiği gibi savaşın merkezde yer aldığı, esas ve ikincil olarak adlandırılan üçlemedeki unsurların aralarındaki ilişkinin dengeli bir şekilde oluşturduğu bir üçgen modeline işaret etmektedir (Bilgin ve Türedi, 2015:141). Clausewitz'in savaş teorisini inceleyen İngilizce literatürde “more” ya da “mainly” olarak geçen “daha çok” sözcükleri ikinci üçlemenin ikincil (tali) olduğunu, esas üçlemenin ise, birincisi olduğunu belirtilmektedir. Bahse konu olan üçleme savaştan savaşa oran farkları göstermesine karşın, her savaşta karşımıza çıkmaktadır. Clausewitz'in sözünü ettiği üçleme yoğunlukları ve aralarındaki etkileşim ne oranda olursa olsun, her savaşta mevcuttur. Ayrıca savaşlar incelenirken üçlemenin unsurları ve etki oranları da birlikte dikkate alınmalıdır (Karaosmanoğlu, 2011: 10).

“Akıl, şans ve ihtiras üçlemesi, devletler arasındaki şiddet ilerleyişini hazırlık ve düşmanlık başlangıcından barışa ve ötesine kadar çevreler. Savaşı oluşturan eylemler ve olaylar, bu üç parametrenin her birinde ve genellikle her üçünde birden, yerlerini bulurlar. Ama onları çözümlenmeye elverişli kılmak, bağlantılarını fark etmek ve analitik çerçeveden taşmalarını önlemek için, uygulamaya ilişkin ayrıntıların büyük çoğunluğu gruplanmalı ve soyutlanmalıdır” (Paret, 2015:233).

Clausewitz'in savaş ile siyaset arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalıştığı görülmektedir. Savaşı, siyasi bir araç ve siyasi bir ilişkinin devamı olarak açıklamaktadır. Clausewitz'e göre, savaş, siyasi bir durumdan ortaya çıkmakta, kısaca siyasi nedenlerle meydana gelmekte ve siyasi bir ortamda devam etmektedir. Sonuç olarak, Clausewitz'in yaklaşımında siyasi iradenin üstünlüğü benimsenmekle birlikte; siyasi amaç esas, savaş ise onu sağlayan araç konumundadır. Diğer bir ifadeyle Clausewitz'e göre savaş, siyasi amacın, düşmana kabul ettirilmesi için başvurulan kuvvet kullanma eylemidir (Clausewitz, 2015:30-45). Clausewitz'in tespitlerine göre; savaş ve siyaset ayrılmaz bir yapıdır. Bu yapıda siyasi otoritenin görevi, “bütün tüm unsurlarıyla değerlendirme, değerlendirebilme becerisini

sergilemektir” (Oktay, 2014:44). Halkın önemi ise, savaşa vereceği ya da vermeyeceği destekle ortaya çıkmaktadır. Halkın bu tercihinin etkileyecek unsurlar arasında; savaşan askerlerin halkın içinden olması, savaş bütçesinin halkın ekonomik kazancını etkileyecek olması, savaşın etik yani haklılık boyutunun halk tarafından kabul edilmesi gibi önemli unsurlar bulunmaktadır. Eğer halk, bahsi geçen sebep veya sebeplerden dolayı siyasi iradeyi desteklemiyorsa, hükümet halkının yanında olmadığı bir savaşı gerçekleştiriyor olacaktır (Handel, 2004:47).

Clausewitz, savaşı analiz ederken “mutlak savaş” kavramını başlangıç noktası olarak belirlemiş, teorisini de “mutlak savaştan” “kısıtlı hedefli savaşa” kadar uzanan geniş bir alan içinde ortaya koymuştur. Teorisinde savaşın doğasını, unsurlarını, amaçlarını ve toplumsal yaşamın bir parçası olarak gördüğü savaş eyleminin tümünü ele almıştır. Clausewitz, devrinin felsefe akımına uygun olarak, tez ve karşı tezlerle sonuçlara ulaştığından, mutlak savaş kavramını, o devrin idealizm anlayışına dayandırmıştır. Clausewitz’in mutlak savaşı, gerçek savaşın şartlarından etkilenmemiş, yalnızca kağıt üzerinde var olan bir ideal savaş şeklidir. Clausewitz’e göre mutlak savaş, şiddetin en üst seviyede kullanıldığı bir savaş durumudur. Clausewitz’e göre savaşın doğası devletleri birbirlerine karşı daha fazla şiddet kullanmaya teşvik etmekte ve giderek artan bu şiddet kullanma hali, gerçek savaşı mutlak savaşa yakınlaştırmaktadır. Gerçek savaşta, mutlak savaştan farklı olarak, kullanılacak şiddetin derecesini politik amaç belirlemektedir. Ayrıca gerçek savaşta moral güçler, şans ve olasılıklar da etkili olmaktadır. Gerçek savaşı, mutlak savaştan ayıran diğer bir özellikte savaştaki “sürtünmedir”. Savaş alanı güçlüklerle dolu olmasıyla birlikte, savaşın doğasında var olan bu güçlükler, tehlikeler ve belirsizlikler savaştaki sürtünmeyi oluşturmakta ve gerçek savaşı mutlak savaştan ayırmaktadır (Eslen, 2003:214-215).

Savaşın tarihsel gelişimi incelendiğinde ise; Birinci Nesil Savaşlar Westfalya düzeninden sonra ortaya çıkan klasik Ulus-devlet savaşlarını içermekte ve hatta Napolyon savaşlarıyla birlikte yurttaş-ordu kavramı ortaya çıktığı için modern savaşları da içinde barındırmaktadır. İkinci Nesil Savaşlar ise Topyekün Endüstri Savaşları olarak adlandırılmakta ve Birinci Dünya Savaşı bu türe örnek teşkil etmektedir. Üçüncü Nesil Savaş da İkinci Dünya Savaşı ile birlikte ortaya çıkmış ve Manevra Savaşları olarak adlandırılmaktadır.

Üçüncü Nesil Savaşlar, düşmanın silahlı unsurlarıyla göğüs göğüse savaşmak ve onları etkisiz hale getirmek yerine, hatlarına sızmayı, etrafını sarmayı ve küçük parçalara bölünmeye zorlayarak, kendini savunmasını güçleştirmeyi esas taktik olarak kullanan ve cephe yerine, derinlikte savunma taktikleri geliştiren çağdır (Gürcan, 2012: 92).

Soğuk Savaş sonrası küreselleşme ile birlikte değişen güvenlik algılamalarının da etkisiyle, savaş olgusunun ciddi bir dönüşüm yaşadığı görülmektedir. Savaşın aktörlerinde, amaçlarında, taktik ve stratejilerinde birçok değişim yaşanmış ve bu değişim savaşa ilişkin önemli tartışmaları beraberinde getirmiştir. Sovyetler Birliği’nin dağılmasıyla birlikte özellikle Balkanlar’da, Kafkasya’da ve Orta Asya’da ciddi savaşlar yaşanmış ve çoğunluğu iç savaş şeklinde görülen çatışmaların eski savaşlardan farklılaşan yanları dikkat çekmektedir (Eker, 2015: 33-34).

William S. Lind, Keith Nightengale, John Schmitt ve Joseph Sutton’un 1989 yılında yazdıkları “Savaşın Değişen Yüzü: Dördüncü Nesil Savaşa Doğru” adlı makalelerinde “yeni nesil savaşlar” biçiminde bir tanımlamada bulunmaktadırlar. ABD Deniz Piyadeleri

Gazetesi'nde yazdıkları bu makalede 4. nesil savaş; “Savaş ile barış dönemleri arasındaki ayırımın bulanıklaştığı, mücadelenin belirlenmiş muharebe sahaları dışına taşığı, sivil ve askerler arasındaki farkların ortadan kalktığı ve asimetrik özellikleri de içinde barındıran askeri, yarı-askeri ve bazen de sivil gayretler bütünü” olarak tanımlanmıştır (Lind ve diğerleri, 1989).

Dördüncü Nesil Savaşlarda asimetrik tehditler söz konusu olduğundan dolayı zaman ve mekan sınırlarları belirli olmamakla birlikte, bu yeni nesil savaşlarda devletlerin devletlerle savaşı değil genelde devletlerin, devlet dışı aktörlerle (gerilla güçleri, teröristler, organize suç örgütleri vb.) savaşı görülmektedir. Kaldor'un “yeni savaşlar” olarak adlandırdığı dördüncü nesil savaşlar, devletin ve devlet dışı aktörlerin “şebekeleri” (networks) arasında meydana gelen çatışmalardır. Bu tür savaşlar, yasal ve yasal olmayan aktörlerce yürütülen düşük yoğunluklu çatışmalardır. Devletler, özel askeri şirketler, dini ve etnik gruplar, sivil toplum kuruluşları, uluslararası örgütler gibi çeşitli küresel aktörler bu tür çatışmaların tarafları arasında bulunmaktadır. Suriye, Yemen, Libya, Irak, Afganistan, Eski Yugoslavya ve Somali'de yaşananlar bu tür savaşların en güzel örnekleridir (Kaldor, 2003: 120-122).

Düşük Yoğunluklu Çatışma

Silahlı çatışmaların analiz edilmesinde ve kavramsallaştırılmasında en önemli kıstas çatışmanın mahiyetinin anlaşılmasıdır. Ancak çatışmaların kavramsallaştırılması, sosyal bilimcilerin pek başarılı olamadığı bir durumdur. Bu durumun nedenlerinden ilki; araştırmacıların kavramları oluştururken eski ve yeni kavramların birbirinden farklılık gösteren yönlerini ortaya koyamamaları iken, ikincisi ise, kavramsallaştırma yapılırken bilimsel kıstaslar yerine siyasi söylemleri dikkate almalarıdır (Özdağ, 2005:15).

Dördüncü Nesil yani yeni nesil savaşlar grubunda yer alan DYÇ kavramının oluşumunda da bu iki eksiklik dikkat çekmektedir. DYÇ kavramı ile konvansiyonel olmayan, sınırlı, küçük, özel savaşlar, gerilla savaşı ya da gayrinizami harp kavramları arasında derin farklılıkların bulunmamasından dolayı sıklıkla birbirlerinin yerine kullanıldıkları görülmektedir. Özdağ'a göre (2005:16-16) bunların tümü siyasi-askeri bir mücadelenin içerisinde aynı anda var olabilmektedir. Bu bağlamda DYÇ'yi diğer kavramlardan farklılaştıran özelliği diğer yöntemleri de içinde kapsayabilmesidir.

DYÇ'nin tam olarak anlaşılabilmesi için öncelikle bazı askeri kavramların açıklanması gerekmektedir. Bunlardan ilki konvansiyonel savaşlardır. Konvansiyonel savaş, devletlerin nükleer ya da kimyasal silahları kullanmadıkları bir savaş biçimidir. Nizami/konvansiyonel savaş, geleneksel savaş hukukunun geçerli olduğu, nükleer olmayan silahların ve düzenli ordu birliklerinin kullanıldığı yapıyı ifade etmektedir (Varlık, 2013: 124).

Konvansiyonel olmayan savaş ise; bir dış kaynak tarafından çeşitli derecelerde örgütlenilmiş, eğitilmiş, donanımı sağlanmış, desteklenmekte ve yönlendirilmekte olan, çoğunlukla yerli ya da vekil güçlerce yürütülen, normal şartlarda uzun süreli askeri ve paramiliter operasyonları içerisine alan ve gerilla savaşını, DYÇ'yi, gizli ya da açık operasyonları, sabotaj ve psikolojik hareket faaliyetlerini ve terörizmi içeren geniş bir alandır. Bu savaşın aktörleri ise; saldırıya hedef olan devlet, devletin toprağının belirli bölümleri üzerinde hak iddia ederek devletin bekasına ya da toprak bütünlüne tehdit unsuru olan bir

terör örgütü, kendi çıkarları için bu örgüte destek vermekte olan bir başka devlet olabilmektedir (Özdağ, 2005:16-17).

Bu konuyla ilgili literatüre bakıldığında konvansiyonel olmayan savaş kavramının çok fazla kullanılmadığı bunun yerine DYÇ kavramının kullanıldığı ancak bu kavramın da kavramsallaştırılması konusunda sorunlar olduğu görülmektedir.

ABD'nin 1980 yılından itibaren DYÇ'yi kavramsallaştırma adına çalışmalar gerçekleştirdiği ve DYÇ yaklaşımını isyan, isyan karşıtı operasyonlar ve terörizmle savaşı içerisine alacak şekilde değerlendirdiği görülmektedir (Özdağ, 2005:17). Özellikle Türkçe literatür incelendiğinde gerilla savaşı, gayrinizami savaş ve DYÇ kavramlarının birbirleri yerine kullanıldığı görülmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi bu kavramlar arasında çok belirgin farklar bulunmamaktadır. Örneğin gayrinizami savaşta taraflardan en az birisinin resmi silahlı kuvvetler dışındaki unsurlardan oluşması gerekmektedir. Akad'a göre Che Guevara'nın Bolivya dağlarındaki gerilla faaliyetleri gayrinizami savaşa örnek teşkil etmektedir. Gayrinizami savaş en çok "gerilla" terimiyle ifade edilmeye çalışılmaktadır (Akad, 2015:15-16). Ancak, gerilla faaliyetleri gayrinizami savaşın sadece bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu kavram kargaşasının bir diğer nedeni de terör örgütlerinin kendilerini "gerilla" şeklinde adlandırma girişimlerinden kaynaklanmaktadır. Bu tür sözde adlandırmaların nedeni, teröristlere "savaşan statüsü", terör örgütlerine de "siyasi bir kimlik" kazandırılması çabasıdır. "Çünkü teröristlik cürüme ait (kriminal) bir hukuki şahsiyet iken gerilla çatışma hukukunun belirlediği haklara sahip askeri bir şahsiyettir" (Varlık, 2013: 124). Bu nedenle bu tür adlandırmalar devletlerin terör örgütleriyle mücadelesinde tehlike arz etmektedir. Caşın'a göre "gerilla savaşı siyasi hedefi elde edebilmek için askeri personel ve tesislerin maksatlı olarak hedef alınması iken, terörizm siyasi hedefi elde edebilmek için savaşmayanların maksatlı olarak hedef alınmasıdır" (Caşın, 2008:159). Gerilla savaşı ile terörizmin ortak noktası ise düşmanı uzayan bir silahlı çatışmaya çekerek onun direnme gücünü kırmaya çabalamaktır (Heywood, 2013: 292).

Sonuç olarak, gerilla savaşı, gayrinizami savaş, asimetrik savaş ve konvansiyonel olmayan savaş gibi geniş bir kategori içinde yer alan yeni nesil savaş kavramları "düşük yoğunluklu çatışma" olarak tanımlamak terim dejenerasyonunu sınırlayacak, kavramsal muğlaklığı giderecek ve hukuksal bağlamda bu kavramların istismarını engelleyecektir.

Düşük yoğunluklu çatışmanın kavramsallaştırılması 1980'li yıllarla birlikte başlamış olsa da, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, İngiltere'nin Kıbrıs'ta, ABD'nin Vietnam'da, Fransa'nın Cezayir'de müdahil olduğu çatışmaları DYÇ'ye örnek olarak göstermek mümkündür.

DYÇ kavramını akademik olarak ilk ele alan "Low Intensity Operations: Subversion, Insurgency, and Peacekeeping" adlı kitabıyla 1971 yılında İngiliz General Frank Kitson olmuştur (Kinross, 2004:55). Ancak DYÇ'nin kavramsallaşması ve diğer devletler tarafından da ön plana çıkarılması 16 Ocak 1981 tarihinde yayınlanan ABD Sahra Talimnamesi olarak adlandırılan "FM 100-20 Low Intensity Conflict" ile olmuştur. Bu talimnameye göre DYÇ; uyuşmazlık içindeki devletler veya gruplar arasındaki rekabet düzeyinin üzerinde, konvansiyonel savaşların ise altında bir düzeyde gerçekleşmektedir. DYÇ'de politik, askeri, ekonomik ve sosyal unsurlar bir arada kullanılmaktadır. Sınırlı bir bölgede, özellikle de üçüncü dünya ülkelerinde bu tür çatışmalara rastlanılmaktadır. Ancak etkileri bölgesel olabildiği gibi, küresel de olabilmektedir (FM 100-20, 1990).

DYÇ üzerine incelemelerde bulunan Dr. Max G. Manwaring ve John T. Fishel 1992 yılında yayınladıkları makalelerinde, başta Vietnam olmak üzere çeşitli DYÇ örneklerini incelemiş ve DYÇ'nin özelliklerini ortaya koymuşlardır. Manwaring ve Fishel'e göre; DYÇ'de en önemli husus, politik irade yani hükümetin meşruiyetinin olmasıdır. Diğer bir husus ise, bölünmüşlük görüntüsünün verilmemesidir. Düşmana eğer destek varsa öncelikle azaltılmalı, mümkünse tamamıyla yok edilmelidir. Başarılı bir istihbarat yapılanması oluşturulmalıdır. Son olarak, DYÇ'de askeri unsurlar iyi eğitilmeli ve donanımlı olmalıdırlar.

Konvansiyonel ve nükleer çatışmalarda ana amaç düşmanı zayıflatmak ve/veya yok etmek iken, DYÇ'de ana hedef politik olmakla birlikte, düşmanı zayıflatmak ve/veya yok etmek siyasi amaçlardan sonra gelmektedir. Bu nedenle DYÇ'nin ana amacı gönülleri ve akılları kazanmayı amaç edinmiş bir mücadele olarak halk desteği sağlayabilmektir (Galula, 1964:55). Kilcullen'a göre (2006:5-6) halk desteğinin akıl ve duygu boyutu bulunmaktadır. Halk kazanacak tarafta yer almayı isteyecektir, çünkü duygu bağlamında önceliği kendisini güvende hissedebilmesidir. Akıl boyutunda ise halkın çıkarları öncelikli olmaktadır. Bu durumlar sağlandığında halkın birçoğunun politik iradeyi ve askeri unsurları destekleyeceği ve böylelikle de düşmanın zayıflatılacağı düşünülmektedir. Başka bir ifadeyle Gürcan'ın da (2012:104) belirttiği gibi DYÇ'de “sivrisinekleri öldürmek yerine bataklığı kurutmak” olarak açıklanabilecek bu yaklaşım, halkın olumlu algı ve düşüncelerini sağlamak suretiyle halk desteğini kazanmayı hedeflemektedir. Halkın çoğunluğunun desteği sağlandığı durumda, düşman lojistik ve eleman bakımından yoksun bırakılacak, böylelikle bataklık kurudukça sivrisineklerin yaşam alanları kısıtlanacaktır.

Literatürde İngiliz ve Amerikan DYÇ yaklaşımlarının ön plana çıktığı görülmektedir. İngiliz DYÇ yaklaşımına göre; DYÇ'de politik irade mutlaka bir politik hedef ortaya koymalıdır. DYÇ'nin politik hedefi, hem ordu hem de halk tarafından net şekilde algılanmalıdır. Bu şekilde, uzun süreli bir siyasi çabayla gerçekleştirilecek olan askeri desteğin sınırlarının ne olacağı da anlaşılacaktır. İngiltere'nin IRA ile mücadelesi bu duruma en iyi örnektir. 1994 yılına kadar İngiliz ordusu verilen politik hedef doğrultusunda bir derece istikrarı sağlamış ve bu doğrultuda IRA, terör yoluyla sonuç alamayacağını anlayarak silahını bırakmak zorunda kalmıştır (Kışlalı, 1996: 48-49).

ABD'nin DYÇ yaklaşımını incelendiğinde daha öncede belirtildiği gibi askeri talimname olan FM 100-20 ön plana çıkmaktadır. Bu talimnameye göre DYÇ'nin özellikleri şunlardır: Politik hedef öncelikli olmalıdır. Askeri operasyonlar bu politik hedefleri desteklemelidir. Bu doğrultuda gerekli olan en önemli unsur halk desteğidir. Birlikler değişen durumlara hızlıca adapte olabilmelidirler. Milli hedeflere ulaşmak için sabırlı, kararlı ve dirençli olmak gerekmektedir. Amerikan DYÇ yaklaşımının teorik bağlamda ABD'nin Vietnam'da çıkardığı derslerden oluşturulduğu görülmektedir. 1981 yılında oluşturulan FM askeri talimnamesinin özellikleri bu tespiti kanıtlar niteliktedir.

İngiliz ve Amerikan DYÇ yaklaşımları incelendiğinde her ikisinde de politik hedefin öncelikli olduğu, asıl amacın askeri başarı olmadığı, mücadelenin halk desteği sağlanarak, önce zihinlerde kazanılması gerektiği görülmektedir. Bu özellikleriyle DYÇ'nin psikolojik hareket faaliyetlerinden ayrı düşünülmesi mümkün görünmemektedir. Bu nedenle psikolojik hareket disiplini DYÇ alanının hem kuramsal hem de kavramsal bir unsurudur. Düşman, dost ve tarafsızların düşünce, duygu ve davranışlarını etkilemeye yönelik, barış, kriz, çatışma ve savaş

dönemlerinde uygulanan ve birçok faaliyeti bünyesinde barındıran psikolojik hareket yeni bir disiplin değildir.

Psikolojik hareket kavramı kullanılsa da Clausewitz'in eserinde psikolojik faaliyet unsurlarının izine rastlamak mümkündür. Clausewitz, siyasi hedefe ulaşmada ve düşman kuvvetlerinin mağlup edilmesinde muharebenin dışında hareket türlerinin de kullanılabilineceğini belirtmektedir.

“Clausewitz, On War kitabındaki “On Military Genius” (Askeri Deha Üzerine) bölümünde, psikolojiden belirsiz bir alan olarak söz etmekte ve daha sonraki bölümde psikolojik öğelerin akademik bilgiye boyun eğmeyecek olmasına hayıflanmaktadır. Clausewitz, psikolojik etkilerin çözümlenmesini savaş incelemesinin tam göbeğine oturarak nihai bir adım atmıştır. On War, askerin, komutanının ve hizmet ettikleri toplumun psikolojisini, savaş kuramının başlıca parçası haline getirmiştir. Yirminci yüzyılın başında insan davranışlarına ilişkin daha kapsamlı ve dinamik kuramlar geliştirildiği için, Clausewitz'in kuram yapısının psikolojik içeriği, üç parçalı savaş tanımına zarar verilmeden güçlendirilebilmiştir” (Paret, 2015: 235-236).

Sonuç

DYÇ kavramı, savaş sanatının evrimi olup, askeri meselelerde önemli ölçüde örgütsel devrim getirmiştir. DYÇ ile birlikte siyaset-askeri kuvvet(ordu) ve halk arasındaki ilişki tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar yoğunlaşmaktadır. Bu tür çatışmalarda bazı aktörlere karşı düşman merkezli savaş anlayışı devam etmekle birlikte, yerini büyük ölçüde halk merkezli anlayışa da bırakmaktadır. “Coğrafi ve topografik terimlerle açıklanan cephe ve ağırlık merkezi kavramları, zamanımızın savaşlarında toplumsal ve psikolojik kavramlarla açıklanmaktadır. Halkın aklını ve kalbini kazanmak stratejik amaç haline gelmektedir. Halk zaman zaman hedef haline getirilirken, zaman zaman da korunması ve kalkındırılması gereken bir özne olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca yeni savaşların en önemli özelliklerinden birisi, insan ve halk merkezli yaklaşımların taraflar ve üçüncü devletler bakımından meşruiyet unsuru haline gelmesidir” (Karaosmanoğlu, 2015: 38-39).

Yeni nesil savaşlar içerisinde yer alan DYÇ eski nesil savaşlardan farklı bir yapıya sahiptir. Ancak bu yapı Clausewitz'in savaş teorisi içinde de anlaşılabilir. Her ne kadar savaşların aktörleri ve yapısı değişikliğe uğrasa da uluslararası sistemin dönüşümü Clausewitz yaklaşımlarının ötesine geçememiştir.

Özetle; DYÇ kavramı henüz kesin sınırları olmayan bir teori olarak değerlendirilmekte ve günümüzde yaşanan çatışmaların yapısını analiz etmeye yönelik bir adım olarak görülmektedir. Ancak uygulanan stratejiler ve taktiklerin eski nesil savaş yöntemlerinin dışına çıkması Clausewitz'in anlayışının son bulduğu anlamına gelmemektedir. Çağın koşullarının savaşa yeni şekiller vermesi Clausewitz'in halk, siyasi irade ve ordu üçlemesinin geçerliliğini yitireceği anlamı taşımamalıdır. Bu konuda çalışma gerçekleştiren bir diğer düşünür Mary Kaldor 2010 yılında yayınladığı makalesinde savaşların değişim ve gelişim gösterdiğini kabul etmekle birlikte Clausewitz'in yaklaşımlarının günümüzdeki savaşları analiz etmeyi kolaylaştıracağını belirtmektedir. Kaldor'a göre, birinci, yani asıl üçlemenin, makuliyet anlamındaki akıl ve siyasetin üstünlüğü yeni savaşlarda da geçerliliğini korumaktadır.

DYÇ’de aktörlerden birinin çoğunlukla devlet olması, diğer bir deyişle siyasi iradenin varlığı, halkın çatışmalardan doğrudan etkileniyor olması ve orduların bu çatışmalarda da kullanılıyor olması nedeniyle Clausewitz üçlemesinin mevcudiyetini günümüzde de devam ettirdiği anlamına gelmektedir.

KAYNAKÇA

- AKAD, Mehmet Tanju. **Tarihten Bugüne Gayrinizami Savaş**, İstanbul, Kastaş Yayınevi, 2015.
- BİLGİN, Romya Kıvılcım. **Savaş Analizinde Clausewitz’in Esas Üçlemesi: Afganistan’da Taliban Kalkışması Örneği**, Ankara, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yayımlanmamış Doktora Tezi, 2015.
- BİLGİN, Romya Kıvılcım; TÜREDİ ÜLGEN, Gülayşe. **Savaş Kuramları: Carl von Clausewitz**, (Der: Erhan Büyükkakıncı). Ankara: Adres Yayınları, 2015.
- CAŞIN, Mesut Hakkı. **Uluslararası Terörizm**, Ankara, Nobel Yayın, 2008.
- CLAUSEWITZ, Carl Von. **Savaş Üzerine**, (Çev: Selma Koçak), İstanbul, Doruk Yayınları, 2015.
- CREVELD, Martin Van. **The Transformation of War**, New York, The Free Press, 1991.
- EKER, Sami. “Savaş Olgusunun Dönüşümü: Yeni Savaşlar ve Suriye Krizi Örneği”, **Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 1, 2015.
- ESLEN, Nejat. **Tarih Boyu Savaş ve Strateji**. İstanbul: Q Matris Yayınları, 2003.
- FM 100–20. **Low Intensity Conflict**, U.S. Headquarters Department of the Army, 1990.
- GALULA, David. **Counterinsurgency Warfare Theory And Practice**, London, Frederick A. Praeger, 1964.
- GROTIUS, Hugo. **Savaş ve Barış Hukuku**, (çev. Sehel. Meray). Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1967.
- GÜRCAN, Metin. “Bir Önceki Savaş İçin Hazırlanmak: Değişen Küresel Güvenlik Ortamının Geleneksel Savaş Olgusuna Etkisi”, **Bilge Strateji : Jeopolitik, Ekonomi-Politik ve Sosyo-Kültürel Araştırmalar Dergisi**, Cilt 3, Sayı 5, 2011.
- GÜRCAN, Metin. **Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş, Barış Ve Çatışma Çözümleri**, (Der. Atilla Sandıklı), İstanbul, Bilgesam Yayınları, 2012.
- HANDEL, Michael I. **Savaşın Ustaları: Klasik Stratejiler**, (Çev. Berna Kara), İstanbul, Doruk Yayıncılık, 2004.
- HEYWOOD, Andrew. **Küresel Siyaset**. (Çev: Nasuh Uslu ve Haluk Özdemir). Ankara, Adres Yayınları, 2013.
- KALDOR, Mary, Global Civil Society: An Answer to War, **Cambridge Polity**, 2003.
- KARABULUT, Bilal. **Uluslararası İlişkiler Kavramlar-Teoriler-Kuramlar**, Ankara, Barış Kitap, 2016.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 64 Kasım – Aralık 2017

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X Calal-Abad Uluslararası Üniversitesi,

Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü

Calal-Abad – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

- KARAOSMANOĞLU, Ali L. “Yirmibirinci Yüzyılda Savaşı Tartışmak: Clausewitz Yeniden”, **Uluslararası İlişkiler Dergisi**, Cilt 8, Sayı 29, 2011.
- KARAOSMANOĞLU, Ali L. “Muhteşem Ortaklık: Kant ve Clausewitz”, **Uluslararası İlişkiler Dergisi**, Cilt 4, Sayı 14, 2007.
- KIŞLALI, Mehmet Ali. **Güneydoğu Düşük Yoğunluklu Çatışma**. Ankara, Ümit Yayıncılık, 1996.
- KILCULLEN, David. “Fundamentals of Company-level Counterinsurgency”, **Twenty-Eight Articles**, Edition 1, March 2006.
- KINROSS, Stuart. “Clausewitz and Low Intensity Conflict”, **The Journal of Strategic Studies**, XXVII, 1, 2004.
- LİND, William S; NİGHTENGALE, Keith; SCHMİTT John F ve SUTTON Joseph W. “The Changing Face of War: Into the Fourth Generation”, **Marine Corps Gazette**, October 1989.
- MANWARİNG, Max G. ve FİSHEL John T. “Insurgency and Counterinsurgency: Toward a New Analytical Approach,” **Small Wars and Insurgencies Journal**, no 3, 1992.
- OKTAY, Cemil. **Modern Toplumlarda Savaş ve Barış**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014.
- ÖZDAĞ, Ümit. **Türkiye’de Düşük Yoğunluklu Çatışma ve PKK**, Ankara, Üçok Yayıncılık, 2005.
- PARET, Peter. **Modern Strateji**, İstanbul, Doruk Yayıncılık, 2015.
- TOPTAŞ, Ergüder. **Gerilla Kontrgerilla Savaşı Temel Strateji ve Teknikler**, Ankara, Kripto Yayınları, 2015.
- TOSUN, Fatih. “Uluslararası Hukuk’ta Kuvvet Kullanma ve Karışma Kavramlarının Değişen Anlamı”. **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, Sayı 9, 2009.
- VARLIK, Ali Bilgin. “Savaşı Tanımlamak: Terminolojik Bir Yaklaşım”, **Avrasya Terim Dergisi**, (2), 2013.
- YALÇINKAYA, Haldun. **Uluslararası İlişkilere Giriş**. (Der. Şaban Kardaş, Ali Balcı), İstanbul, Küre Yayınları, 2014.
- YALÇINKAYA, Haldun. **Savaş: Farklı Disiplinlerde Yeni Yaklaşımlar**. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2010.
- YALÇINKAYA, Haldun ve TÜRKEŞ Kadir Tamer. “Yirmi Birinci Yüzyılda Çatışma Alanlarında Görülen Yeni Unsurlar”, **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, Sayı 7, 2008.